

Dr. Sulica Szilárd: A magyar irodalom és művelődés hatása a román irodalom és művelődés fejlődésére

(Acta Litterarum Ac Scientiarum Reg. Universitatis Hung. Franciscose Josephinae, Sectio: Geographico-Historica, Tom. III. Fase. 1. Redigunt: † A. Buday et C. Kogutowicz.) Szeged, 1937, 91 l. 80.

Az utódállamok nemzeti kisebbségei közül kizárólag csak az erdélyi magyarság rendelkezett *hagyományos és helyhez kötött* (territoriális) kultúrörökséggel hisz' a XVIII. század utolsó évtizedéig az erdélyi gondolat, a transzylvánizmus vonakodott még az egyetemes magyarság életkeretein belül is elhelyezkedni. Erdélyi műveltségünk azért sohasem veszítette el a belterjes magyarsággal való szellemi összeköttetéseit, hanem a nyugatias színezetű nemzeti műveltség közvetítőjeként szerepelt — a kulturális válság-zóna keleti kapujában. Magyar kultúránknak ezt a keleti küldetését vázolja élénk az oláh kisebbségi mozgalom műveltség-történeti fejezetének legalaposabb ismerője: Sulica Szilárd. A románság kulturográfiai felvételének legmélyebb gyökereire utalnak következő sorai: „*Földrajzi elhelyezésük és a görög-keleti egyházhoz való makacs ragaszkodásuk a románokat a keleti művelődés és életfelfogás neveltjeivé tette*“ (3. l.) További kultúrfejlődésük legnagyobb erőntényezőinek sorában említi *Magyar- és Lengyelországot* s meggyőző érveléssel végbevitt szintézisének alaptétele szerint: „...*a magyar könyv, kultúra és irodalom jótékony termékenyítő hatása a román irodalomra és kultúrára megszakítás nélkül kimutatható a XV. sz. végétől a mai napig*“ (57. l.). Különös figyelmet érdemel dolgozatának az a része, melyben hiteles statisztikai adatok szembeállításával a megvádolt magyar művelődéspolitikának nyújt teljesértékű elégtételt: 1907-ben a körülbelül 2,800.000 lélekből álló magyarországi románságnak 2985 felekezeti román népiskolája volt 3076 tanítóval. Ezzel szemben 1909-ben a több mint 2 millió lakosból álló független Romániában volt 5073 elemi iskola 7784 tanerővel. Vagyis Magyarországon kb. 938 román lakosra esett egy elemi román iskola, Romániában pedig kb. 1379 lakosra esett csak egy ilyen elemi iskola (35. l.). —

Mindannyian elismerjük — szerzőnk fejtegetései nyomán is — a magyar kultúrának az erdélyi, sőt a regáti román művelődésre gyakorolt termékenyítő hatását, csupán egy nyitva hagyott kérdésre várunk még megnyugtató feleletet. Mivel indokolható ugyanis a mai román műveltségkörnek a nyugatias ösztönzéseket szinte megcáfoló alapjellege s hogyan következhetett az be, hogy az egykori magyar kultúrhullámok a mai románság szellemi-lelki színeképében már alig mutatnak számbavehető gyűrűzéseket? E kérdésnek módszeres vizsgálata és elfogadható megoldása egyszersmind az erdélyi magyar kisebbség műveltségképének gyökeres elemzését is jelentené. Reméljük, hogy Sulica Szilárd megígért monográfiájában e kérdésünket sem hagyja válaszolatlanul.

Wagner Ferenc.

A hormon és az ember. Tangl Harald. (A Búvár könyvei VI., Bpest, 1937. 178 lap, 56 ábra.)

Festi életünk minden mozzanatába irányítólag folynak be azok a részen kiderített, de részben még homályba burkolódzó vegyületek, melyeket